

1

Ikastoletako guraso erdaldunak eta euskararen jarraipena Lapurdiko kostaldean

HAUSNARTU Euskal Soziolinguistika Sarien X. Edizioko
LEHEN SARIA (2017)

Urko Ikardo Enparan

Ikerlaria eta Bortzirietako euskara teknikaria

urkus77@gmail.com

Sarrera-data: 2017-11-10 / Onartze-data: 2017-12-01

Laburpena. Euskararen jarraipenaren gaia dugu aztergai, Ipar Euskal Kostaldean. Familia bidezko transmisioa kolokan da bertan eta hezkuntza sistemak funtsezko rola jokatzeko duela beldur da berriak euskalduntzen. Ingurumaria horretan, guraso batzuek beren seme-alabak murgiltze ereduaren eskolatzen dituzte, eta horien artean bada guraso erdaldunik. Hautu horren atzean dauden arrazoiak azalera saiatu gara. Hizkuntza sozializazioaren hurbilpen teorikoaren baitan interpretatu dugu guraso horien erabakia. Hizkuntza biografiak erabili ditugu haien bizitza praktikora hurbiltzeko: bizitza ibilbideen azterketatik abiatuta, seme-alabak euskaraz (ere) sozializatzeko arrazoiak, gertaerak eta prozesuak atzematen saiatu gara. • **Hitz gakoak:** *euskararen jarraipena, guraso erdaldunak, hizkuntza sozializazioa, hizkuntza biziberritzea, identitatea eta hizkuntza biografiak.*

Abstract. This paper aims to analyze the continuity of the Basque language in the coastal region of the French Basque Country. Family-based Basque transmission is in danger of dying out in this area and the education system plays a key role in ensuring that younger generations learn the language. Given this situation, certain parents, some of whom do not speak Basque themselves, have decided to enrol their children in the immersion model (Basque-medium schools). Here, we aim to explore the reasons prompting this decision, interpreting them within the theoretical framework of language socialisation. Language biographies are used to analyse parents' real-life practices in more detail: based on an exploration of their life histories, the aim is to identify the reasons prompting them to socialise their children in Basque (as well as French), along with the occurrences and processes involved in this endeavour. • **Key words:** *continuity of Basque language, non-Basque-speaking parents, language socialization, language revival, identity and language biographies.*

1. SARRERA

Ikerketa honetan guraso erdaldunek beren seme-alabak euskarazko murgiltze ereduan hezteko hautua dugu ikergai, euskararen jarraipenerako funtsezko gertaera gisa. Ipar Euskal Herrian euskarak atzera egin du azken hamarkadetan eta galera prozesua ez da oraindik eten, nahiz eta aldaketa zantzuak nabaritu: azken urteotan euskarazko murgiltze eredia eta sare elebiduna hazten ari dira etengabe, hizkuntzari eusteko borondate sozialaren erakusgarri.

Hizkuntza komunitate bakarrean integratzea eta elebitasun sozialaren kasuan hizkuntza bat bertzearen ginetik nagusitzea dominazio politikoaren emaitza da, alegia hizkuntza bakar eta legitimoa inposatzeko indarra duten instituzioen jardunarena (Bourdieu, 1982: 28). Baieztapen horretatik abiatuta, geure buruari galdetzen diogu zergatik guraso batzuek seme-alabak legitimoa eta ofiziala ez den hizkuntza batean eskolatzen dituzten. Gainera, irudi luke guraso erdaldunak daudela euskaratik eta euskal kulturarengandik urrunen. Alta, badira euskarazko irakaskuntzaren aldeko hautua egiten duten guraso erdaldunak eta beren arrazoietan sakontzea da gure asmoa.

Ipar Euskal Herrian euskararen aldeko berpiztea berantiarragoa izan da (Martínez de Luna, 2012:117-147; Coyos, 2008: 6-7) eta ikerketa gutxiago egin dira hizkuntzaren egoeraren inguruan. Gure ikerketa Lapurdiko kostaldean egin dugu, gunerik populatu eta urbanoenean, non zerbitzu gehienak biltzen diren. Bertan da euskararen erabilera ahulen.

Soziolinguistika aplikatuaren ikuspegitik eta euskararen biziberritzerako ezinbestekoa zaigu guraso horien erabakiaren arrazoietan sakontzea. Ezbairik gabe, gurasoen praktika eta erabakiek haurren hizkuntza sozializazioan berebiziko eragina dute eta bada gai honetan sakontzeko premia (Morris & Jones, 2008: 137). Hizkuntza sozializazioa aipatu dugu eta hori da aztergai dugun gertaera interpretatzeko hobetsi dugun ikuspegia. Hizkuntza gutxituei dagokienez, ikerketa gutxi egin da Europan ikuspegi teoriko hori baliatuta (Ibid., 127), eta Euskal Herriko kasuan Paula Kasaresek erabili du, Nafarroari dagokionez, euskararen jarraipenari buruzko bere lanean (Kasares, 2014).

Gure ikerketa diziplina soziologikoaren barne kokatzen dugu, diziplinartekotasunaren balioa eta beharra aldarrikatzen baditugu ere. Gehienetan, soziologiak hizkuntza gutxituen gaiari ikuspegi kuantitatibo eta makro-soziologikotik heldu dio (Kasares 2014: 41). Ikerketa honek, or-

Ikerketa honetan guraso erdaldunek beren seme-alabak euskarazko murgiltze ereduan hezteko hautua dugu ikergai.

Gure indar ideia da hizkuntzaren jarraipena ez dela gertaera mekanikoa; ordea, hiztunen erabaki eta hautuetan oinarritzen da.

dea, bere egiten du hurbilpen kualitatiboa eta diziplinen arteko muga zurrunik gaintitu asmo ditu. Ralfh Fasold soziolinguistaren arabera (1995) hiru modu daude jendarte edo espazio jakin batean hizkuntza bat bertzearen gainetik hobesteko erabakia aztertzeko: psikologikoa, soziologikoa eta antropologikoa (Fasold, 1995: 180). Diziplinen arteko elkarrizketa funtsezkoa iruditzen zaigu.

Ipar Euskal Herrira etorrira, azken hamarkadetako familia bidezko transmisioaren etenaren aitzinean euskararen jarraipenaren gakoetako bat euskarazko irakaskuntza da, eta horrek azaltzen du gure interesa. Hizkuntzaren biziberritzean zeresana duten aktoreek usu bere egiten dute gizarte zientzietatik ekoizten dugun ezagutza eta ikerketa honek, bere izaera akademikoaz harago, xedetzat dituen gurasoei, eta, oro har, euskararen biziberritzean inplikaturik dauden eragileei ezagutza tresnak eskuratu nahi dizkie.

2. IKERGAIA

I

Gure indar ideia da hizkuntzaren jarraipena ez dela gertaera mekanikoa; ordea, hiztunen erabaki eta hautuetan oinarritzen da (Kasares, 2014: 93; Fasold, 1995: 180).

2.1 Ikerketaren galdera

Ipar Euskal Herrian azken hamarkadetan euskararen transmisioaren etena gertatu da, eta etxean euskara jaso duten belaunaldiek ez diete gerora beren seme-alabei irakatsi. Testuinguru horretan, euskarazko murgiltze eredia zabaltzen ari da eta horrek gure arreta piztu du. Gero eta guraso gehiagok egiten dute seme-alabak euskarazko murgiltze eredian matrikulatzeko hautua, horietako batzuk guraso erdaldunak izaki.

Galderaren formulazioa

Ulertu nahi dugu zergatik guraso erdaldunek, euskarazko gaitasun mugatua edo batere ez dutenek erabakitzen duten beren seme-alabek euskara ikastea murgiltze ereduari esker. Euskararen gizarte erabilera ahul den ingurune horretan, zein dira guraso erdaldunek euskarazko murgiltze eredia hautatzeko arrazoiak, eta hori eginda, seme-alabak euskaraz (ere) sozializatzeko eta euskararen jarraipena ahalbidetzeko?

2.2 Hipotesiak

Euskarazko irakaskuntzaren hautua ikerketa kuantitatibo anitzen jomuga izan da (Zalbide et al., 2006; Cenoz, 2008; Martínez de Luna et al.,

2014), baina Ipar Euskal Herrian ikerketa gutxi egin da gai honen inguruan. Isabelle Lacroix ikertzaileak (2014) bikote mistoen¹ motibazioen gaia jorratu du, "...ayant choisi d'inscrire leurs enfants dans les écoles immersives basques"² (Lacroix, 2014: 68). Ikerketa horrek hiru logika agertzen ditu ikastolen aldeko hautua egiteko, euskal nazioaren erakuntza, identitate erreparazioa eta lurraldean integratzea euskarazko hizkuntza sozializazioaren bidez (Lacroix, 2014: 70).

Ikerketa honetan, gure helburua da mahai gainean paratu dugun galderari erantzuteko hipotesi multzoa gurasoen kontakizunetatik eraikitzea, hain zuzen ere hipotesi baliagarri sorta proposatzea ikergai dugun gertaeraren arrazoiak argitzen lagunduko diguna. Nolanahi ere, guraso horien hautuak hainbat gertaerarekin zerikusia duelakoan gaude, eta jarraian aipatuko ditugu.

Gurasoen hautua hizkuntza sozializazioaren osagai

Guraso hauen hautua hizkuntza sozializazioaren osagaitzat dugu: izan ere, haien seme-alabak euskaraz sozializatzen dituzte murgiltze ereduak eskolatzeko erabakia harturik, eta, hartara, euskararen jabekuntza goiztiarra ahalbidetuta. Horrez gain, guraso horiek bertze instantzia batzuen eragina jasaten dute. Hizkuntza sozializazioaren intentsitatea areagotzen da bikote, familia zein lagunartearen mintzoan euskara bizi denean, edota euskara etxera sartzen denean seme-alaben ipuin, jolas, abesti, etxeko lan, eta abarrei esker.

Gurasoen erabakia identitate eraikuntzari dagokio

Euskal nortasunarekiko atxikimenduak zerikusia dauka hizkuntza hau-tuekin. Euskara euskal identitatearen eraikuntzan giltzarri da: euskara ikasi eta erabiltzetik bat egiten ahal da euskal nortasunarekin, ez da der- rigrig aldez aurretik emandako zerbaite.

Gurasoen erabakia euskararen biziberritze prozesuaren barne

Euskararen biziberritzea ez du soilik euskal abertzaletasunaren erakar- men indarrak azaltzen. Jacqueline Urlak dioen bezala, biziberritze es- trategiaren oinarrian "gizarte eremua" dago, adituen ezagutza eta esku- hartzea eskatzen dituena. Biziberritzeak ez du soilik euskara euskal nazioaren eta kulturaren sinbolotzat, baizik eta gobernatzeko gaitzat, eta, hortaz, esku-hartze teknikoak eskatzen duen gizarte-eremutzat (Urla, 2012: 14).

Hizkuntza sozializazioaren intentsitatea areagotzen da bikote, familia zein lagunartearen mintzoan euskara bizi denean, edota euskara etxera sartzen denean seme-alaben ipuin, jolas, abesti, etxeko lan, eta abarrei esker.

**Euskal
nortasunarekiko
atxikimenduak
zerikusia dauka
hizkuntza-
hautuekin.
Euskara euskal
identitatearen
eraikuntzan
giltzarri da:
euskara ikasi eta
erabiltzetik bat
egiten ahal da
euskal
nortasunarekin,
ez da derrigor
aldez aurretik
emandako
zerbait.**

3. EGOERA SOZIOLOGIKOAREN ZENBAIT ZERTZELADA

I HIZKUNTZA BIZIBERRITZEA ETA LAPURDIKO KOSTALDEKO ZENBAIT IKASTOLETAKO ARGAZKI LINGUISTIKOA

Ikerketa galdera argitzen laguntzeko eraiki dugun marko teorikoarekin hasi aitzin, Ipar Euskal Herriko egoera soziolinguistikora eta ikergai ditugun gurasoen ikastetxeetara hurbilduko gara.

3.1 Belaunaldien arteko transmisioaren etena eta berreskurapen zantzu apalak

VI. Inkesta Soziolinguistikoaren arabera (Eusko Jaurlaritzza, Nafarroako Gobernua eta Euskararen Erakunde Publikoa, 2017) gazteen euskara gaitasunari dagokionez berreskurapen zantzuak antzematen dira. Hizkuntza ordezkapen sintoma da belaunaldirik elebidunenak 65 urtetik gorakoak izatea eta adinean zenbat eta gazteago, orduan eta baxuagoa izatea elebidunen proportzioa. Alabaina, azken urteotan joera aldaketa zantzuak antzematen dira eta jada belaunaldi gazteenak ez dira erdaldunenak. “Daturik azpimarragarriena, 16-24 eta 25-34 urte bitartekoen euskaldunen portzentajea da: %18,9 eta %15,7 hurrenez hurren. Horrek esan nahi du gazteen artean duela bost urte antzemandako joera-aldaketa errealtate bilakatu dela, hau da, beheranzko joera apurto eta goranzko bideari ekin zaiola” (Ibid., 7). Hiztun galera apaldu da azken urteotan eta balore absolutuei erreparatuta lehen aldiz euskaldunen kopurua ez da txikitu (Ibid., 5); gazteen artean elebidunen proportzioa zertxobait emendatu izana dugu arrazoietakoa bat eta bistan da murgiltze ereduak izan duela horretan eraginik.

Euskararen aldeko jarrerak hizkuntza gaitasunarekin zerikusia dauka: elebidunen %66,7 euskararen sustapenaren aldekoak dira eta aurkako jarrera hazi egiten da erdaldunen artean (Ibid., 27). Azpimarratzekoa da biztanleen %60,2k irakaskuntza elebiduna nahiko luketela seme-alabentzat³ (Ibid., 28), eta 20 urtean murgiltze ereduaren aldeko hautuak 12 puntuko hazkundea izan duela (Ibid., 29).

3.2 Hizkuntza biziberritzea

Fasold-en arabera, hizkuntza ordezkatzekak lilura handiago sortu du ikerlariengan hizkuntza iraunarazteko saioek edo gizarte aldaketek baino (Fasold, 1995: 227). Ipar Euskal Herrian, euskara biziberritzeko gizarte mugimenduarekin batera, babes instituzionala saretzen ari da

tokiko egitura publikoetan oinarri hartuta. Hezkuntza sistema eta murgiltze ereduak daude bereziki biziberritze prozesu horren erdigunean. Eskolak bere gain hartu du familian eta bere ingurune hurbilean euskara erabiltzen ez duen populazio bati berau transmititzeko ardura. Hitzunen galera geldiarazteko gizarte borondateak ekintza publikorako tresnak abian jartzea eta *Euskararen Erakunde Publikoaren* sorrera ekarri zituen (Lacroix, 2014: 69). Ordura arte, administrazioak eta kolektibitate publikoek ez zuten lan horretan parte hartzen (Coyos, 2008: 6). Berriki egitura instituzional berria eratu da, Euskal Elkargoa, hizkuntza politikaren eskumena eta euskararen aldeko sustapena bere gain hartu dituen.

Ikastolak hizkuntza biziberritzearen lehen lerroan

Euskarazko irakaskuntza nabarmen hazi da azkeneko hamarkadan. 2016-2017 ikasturtean 3.410 ikasle ari ziren Seaskako ikastoletan, eta 2004-2005an, berriz 2.501⁴. Hamarkada batean hazkunde tasa ia %100koa izan da. 2016-2017an sare publikoan 17.020 ikasle ari ziren, horietatik 5.307 lerro elebidunean. Ikastetxe katolikoetan 6.410 ikasle ari ziren, horien artean 2.274 lerro elebidunean. Esku-arteak ditugun azken datuen arabera, murgiltze ereduaren⁵ eta eredu elebidunaren⁶ artean ikasleen %38,6ra ailegatzen dira.

Hiztun berrien papera hizkuntzaren biziberritze prozesuan

Hizkuntza komunitatea heterogeneoagoa bilakatu da; bertan biltzen dira hizkuntzarekiko identifikazio eta harreman ezberdinak dituzten pertsonak (Ortega et al., 2015, 2016: 104; Urla, 2012: 209; ikusi ere Zalbide et al., 2006: 120, 132). Hitzun berriek funtsezko papera betetzen ahal dute hizkuntzaren biziberritzean familia bidezko belaunez belauneko hizkuntzaren transmisio prozesuari berrekiten, eta, hartara, jatorrizko hitzunen belaunaldi berriak sortuz (O'Rourke & Ramallo, 2015: 154; ikusi ere Kasares, 2014).

3.3 Lapurdiko kostaldeko zenbait ikastoletako gurasoen hizkuntza profilak

Xedetzat ditugun gurasoen ingurunearen argazkia atera nahi izan dugu eta horretarako propio galdeketa⁷ egin dugu haien ikastetxeetan: haur eta lehen hezkuntzako Baiona Polo-Beyriseko, Bidarteko, Donibane-Lohizuneko, Hendaiako eta Ziburuko ikastoletan, bigarren hezkuntzako Pierres Larzabal kolegioan eta Bernat Etxepare lizeoan.

Berriki egitura instituzional berria eratu da, Euskal Elkargoa, hizkuntza politikaren eskumena eta euskararen aldeko sustapena bere gain hartu dituen.

Hizkuntza gaitasuna eta bikote profilak

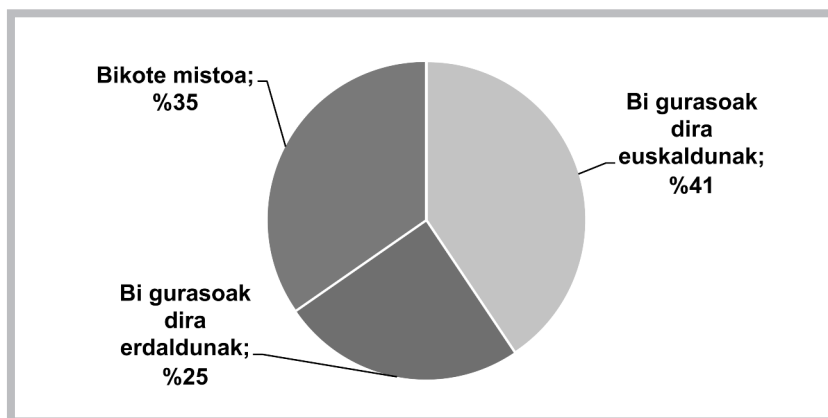
1. taula. Hizkuntza gaitasuna

Elebidunak	Elebidun hartzaileak	Erdaldunak	Guztira
258	79	110	447
%57,7	%17,7	%24,6	%100

Iturria: Galdetegi bidezko galdeketa "7 ikastolatak gurasoen zenbait ezaugarri", egilea bera, 2017.

Guraso erdaldunak erreferentziazko ikastoletan laurdena inguru dira. Euskarazko gaitasun osoa ez duten gurasoen proportzioa, erdaldunak eta elebidun hartzaileak batuta, %42 da.

1. grafikoa. Familia tipologia hizkuntza gaitasunaren arabera (%)

Iturria: Galdetegi bidezko galdeketa "7 ikastolatak gurasoen zenbait ezaugarri", egilea bera, 2017.
**p ≤ 0.01. Harreman adierazgarria inkestatuaren eta bikotearen hizkuntza gaitasunaren artean.

Hiru bikote kategoriatan⁸ banatu ditugu gurasoak haien erantzunen arabera, euskaldunak, mistoak eta erdaldunak. Ikertutako ikastoletako familien heren bat bikote mistoak dira eta laurdena guraso erdaldunak.

Jatorria eta hizkuntza gaitasuna

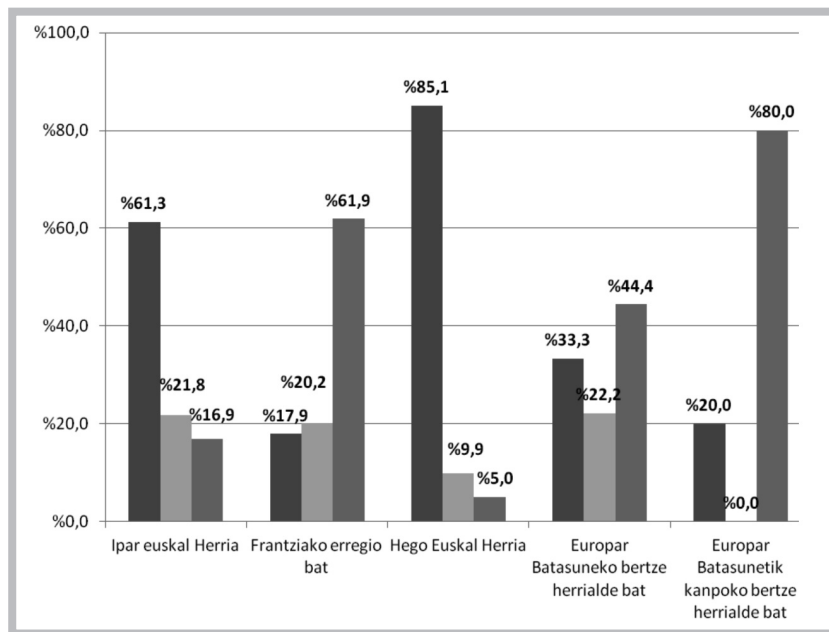
2. taula. Jatorria eta hizkuntza-gaitasuna (%)

	Elebidunak	Elebidun hartzaileak	Erdaldunak	Guztira
Euskal Herrian sortuak	92,3	76,3	40,7	77,1
Etik kanpo sortuak	7,7	23,8	59,3	22,9
Guztira	100	100	100	100

Iturria: Galdetegi bidezko galdeketa "7 ikastolatak gurasoen zenbait ezaugarri", egilea bera, 2017.
**p ≤ 0.01. Harreman adierazgarria hizkuntza gaitasunaren eta jatorriaren artean.

Hezkuntza komunitate honetako guraso erdaldunen gehiengoa EHTik kanpo sortua da (%59,3).

2. grafikoa. Jaiolekua eta hizkuntza gaitasuna

Iturria: Galdetegi bidezko galdeketa "7 ikastolako gurasoen zenbait ezaugarri", egilea bera, 2017.

** $p \leq 0.01$. Harreman adierazgarria hizkuntza gaitasunaren eta jatorriaren artean.

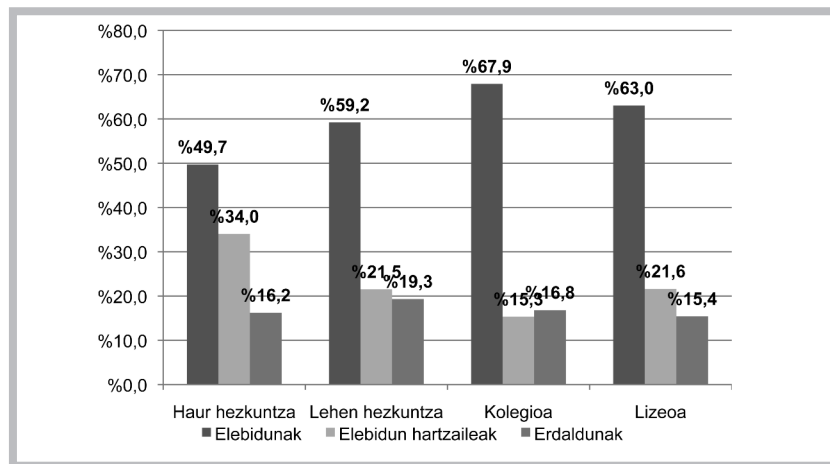
Hizkuntza gaitasunak jatorriarekin du zerikusia. Frantziatik etorritako gurasoen artean euskara ikasi dutenen edo zertxobait dakitenen zenbatekoa %38,1 da.

Hizkuntza gaitasuna eta seme-alaben ikas maila

Haur hezkuntzako⁹ gurasoen herena da erdalduna (34,0%) eta lehen hezkuntzan¹⁰ zenbateko horrek behera egiten du (21,5%). Guraso berrien soslaia erdaldunagoa da.

**Sozializazioak
subjektuen
nahiari eta
ekimenari tokia
egiten die: ez da
familia eta etxera
mugatzen.**

3. grafikoa. Gurasoen hizkuntza gaitasuna eta haurren ikasketa maila %

Iturria: Galdetegi bidezko galdeketa "7 ikastolaketako gurasoen zenbait ezaugarri", egilea bera, 2017.
* $p \leq 0.05$. Harreman adierazgarria hizkuntza gaitasunaren eta haurren ikas mailarekin.

4. MARKO TEORIKOA

I

4.1 Hizkuntza sozializazioa

Hizkuntza sozializazioaren perspektiban kausitu dugu xedetzat ditugun gurasoen arrazoietan sakontzeko bide oparoa. Sozializazioak subjektuen nahiari eta ekimenari tokia egiten die. Bistan denez, mintzairaren iraupenaren giblean hiztunen hautu-erabakiak daude eta horiek azaldu nahi ditugu. Sozializazioak gizartearen, kulturaren eta hizkuntzaren jarraipena zein eraldaketa ahalbidetzen ditu (Kasares, 2014: 98), eta ikuspegi horri egoki deritzogu. Azkenik, sozializazioa ez da familia eta etxera mugatzen. "Rocherrek (1995) sendia eta eskola sozializazio eragile nagusitzat jo ditu, biek baitute haurren sozializazioa helburu bereki; baina horietaz gain, adin berekoen taldeak, enpresak, sindikatuak, gizarte mugimenduak eta hedabideak ere sozializazio eragingarritako hartu ditu" (Ibid., 99). Alderdi horien argitara interpretatuko dugu xedetzat ditugun gurasoen hautu linguistikoa.

Sozializazioari buruz

Anthony Giddens-en ikuspegia har dezagun abiapuntutzat: giza ekintza eta egituraren dimentsioa, biak batera hartu behar dira aintzat (Giddens, 2012: 31). Sozializazioa ez da soilik gizarteak inposatzen duen prozesu bat norbanakoak pasiboki pairatzen duena, aitzitik, haurrak era aktiboan parte hartzen du prozesu horretan. Halaber, sozializazioa ez da bizitzako

une jakin batera mugatzen eta ez da helduaroan amaitzen. Sozializazio prozesuaz baino, sozializazio eragin askotarikoez mintzatu beharko ginateke (Kasares, 2014: 97). Berger eta Luckmann-ek lehenbiziko eta bigarren sozializazioaren artikulazioa dute aztergai, eta, haien arabera, helduaroko bigarren sozializazioak lehen sozializazioak bezain azkarrak izaten ahal dira, bai inplikaturako dimentsio afektiboengatik, bai mobilizaten diren teknikengatik (Ibid., 75).

Finean, norbanakoaren transformazio ekintzan eragile anitzek parte hartzen dute: familiak, eskolak, adinkideen taldeak, eta abarrek, bizitzako garai ezberdinetan hedatzen den prozesu batean (Ibid., 8). Bernard Lahiren arabera, sozializazioa bizitza osoan hedatzen den prozesua da, norbanakoen dimentsioa eta historiaren zein egituren pisua uztartzen dituen (Ibid., 25).

Hizkuntza sozializazioaren ikerketa eremua eta definizioa

Hizkuntza sozializazioa da lehenetsi dugun ikusmolde teorikoa ikergai ditugun gurasoen erabakiak interpretatzeko. Diziplinarteko ikerketa arloa da, antropologiaren, soziologiaren, hizkuntzalaritzaren eta psikologiaren ikuspegi teoriko eta metodologikoak barne biltzen dituen (Schieffelin & Ochs, 1986: 183-184). Tesi nagusia honakoa da: hizkuntza jabeakuntzak ahalbidetzen du gizarteko kide gaitu bilakatzeko sozializazio prozesua, eta, aldi berean, sozializazioak eta ideologiek hizkuntza jabeakuntzan, erabileran eta jarretan eragina dute. Horregatik, hizkuntza sozializazioak “encompasses socialization through language and socialization into language”¹¹ (Ochs & Schieffelin, 2008: 5). Beraz, hizkuntza praktiken bidez eta elkarrekintzan jabetzen gara hizkuntzaz, baita hizkuntzari buruzko hainbat balio eta ideiez ere. Horrek errannahi berezia du eleaniztasun testuinguruetan.

Haurrak eta “hasi berriak”¹²

Hizkuntza sozializazioa botere eta ezagutza asimetria dagoen edozein espaziotan gertatzen da. Helduaroan ere, “...we become socialized into novel activities, identities, and objects relevant to work, family, recreation, civic, religious, and other environments in increasingly globalized communities”¹³ (Schieffelin & Ochs, 2008: 11). Hizkuntzaz jabetuta kulturara ailega gaitzke. Haurrak zein hasi berriak hizkuntza gaitasunarekin komunitatearen kide bilakatzen dira (Ochs & Schieffelin, 2008: 7). Bada bertze ideia bat gogoratu beharrekoa: pertsona bera hasi berri izaten ahal da egoera batean eta aditua bertze batean (Ibid., 17).

Tesi nagusia honakoa da: hizkuntza jabeakuntzak ahalbidetzen du gizarteko kide gaitu bilakatzeko sozializazio prozesua, eta, aldi berean, sozializazioak eta ideologiek hizkuntza jabeakuntzan, erabileran eta jarretan eragina dute.

**Hizkuntza
praktiken bidez
eta
elkarrekintzan
jabetzen gara
hizkuntzaz, baita
hizkuntzari
buruzko hainbat
balio eta ideiez
ere.**

Jarraipena eta eraldaketa soziala

Instituzio sozial eta ekonomikoek, kontrol sistema publiko zein etxe barnekoek, identitateek, eta abarrek, haur edo “hasi berrien” ibilbide sozial, emozional eta intelektualak egituratzen dituzte (Ochs & Schieffelin, 2008: 8). Nolanahi ere, baldintzapen horien xede direnek badute ekiteko gaitasuna, alegia, sozializatuak direneko gizarte arauak eraldatzekoa (Ibid., 8).

Hizkuntza sozializazioa bi norabideko prozesu gisa

Haurrek gurasoengan duten eragina ere kontuan hartu beharra dago, behetik gorako sozializazioarena alegia (Kasares, 2014: 51). Literatura soziolinguistikoak eta hizkuntza politikak sozializazioa “kide zailduen” “hasi berriekiko” ekintzat hartu izan dute, baina ikerketa berriagoek sozializazioaren izaera elkar eragilea azpimarratu dute, haurrek familiako gainerako kideen sozializazioan parte hartzen baitute (Morris & Jones, 2008: 131).

Hizkuntza sozializazioa heldu aroan eta adinkideen eragina

Guraso erdaldunak ere hizkuntza sozializazioaren xede dira. Izan ere, “euskar munduarekin” harreman sareak eta “bizitzeko moduak” partekatzen dituzte. Hainbat tokitan gertatzen diren elkarrekintzek guraso hauen hizkuntza sozializazioa dakarte, balioetan, atxikimenduetan, jarretan, praktketan, eta abar. Helduen arteko elkarrekintzek ezagutza eta botere asimetria dituzte ezaugarritzat, aktibitate eta identitate berrietan sozializatzen garenean (Ochs & Schieffelin, 2008: 11). Hizkuntza sozializazioaren ikuspegi dinamiko batek erakusten digu hizkuntza gaitasuna, hautuak eta ideologiak hiztunaren bizitzan zehar aldatzen direla, harreman sareak, egoerak eta aukerak aldatzen diren heinean (Kasares, 2014: 40-41)”. Hala, bizitzan zehar eragina izaten ahal dute askotariko hizkuntza sozializazio esperientziek, hautu batzuen mesederako eta bertzeen kalterako (Ochs & Schieffelin, 2008: 5). Ezinbestekoa zaigu, hortaz, sozializazio horizontala eta adinkideen eragina kontuan hartzea (Kasares, 2014 : 51).

Hizkuntza sozializazioa ingurune eleaniztunetan

Erkidego batean bi hizkuntza edo gehiago izateak haurren hizkuntza gaitasunean eta garapen sozio-kulturalean eragina dauka, berdin dio egoera horren jatorrian dagoen prozesua (Ochs & Schieffelin, 2008: 10). Zenbait hizkuntza, dialekto, erregistro, edo estilo bertzeen ordez lehenesteak ondorioak ditu hizkuntza mantentzeko eta ordezkatzeko (Ibid.,

11). Ideologia eta hizkuntza zein kultura praktika askotarikoak ezaugarri dituzten erkidegoetan, haur eta helduen bizitza linguistiko eta kulturalak gizarte eta hiztun taldeen arteko “harreman guneean” gertatzen dira, egonkorrak bezain mugikorrek izaten ahal direnak eta hizkuntza aldaketa edo mintzaira ez atxikitzea ekartzen ahal dutenak (Ibid., 15). Hizkuntza ordezkapen testuinguru batean, hizkuntza gutxiagotu baten jarraipena gizarte eraldaketa prozesu gisa ulertzen ahal da (Ibid., 11). *Reversing Language Shift* (1991) tankerako ahalegin kolektibo bat gizarte mugimenduen analisi esparruaren barne kokatzen ahal da (Fishman, 1991: 382).

Familiaren papera

Fishmanek hizkuntza biziberritzeko proposatzen duen eredu teorikoan familia bidezko hizkuntzaren jarraipenari garrantzia berezia ematen dio (Fishman, 1991: 396). “Language socialisation, identity socialisation and commitment socialisation generally takes place huddled together, through intergenerationally proximate, face-to-face interaction and generally takes place relatively early in life at that”¹⁴ (Fishman, 1991: 398). Ikuspegi honetatik eskolak ezin du ordezkatu familiak eta hurbileko komunitateak betetzen duten zeregina. Horrek ez du erran nahi sozializazio formala garrantzi gabekoa denik: “...for maximal RLS success some type of school must be an integral part of the family- neighborhood axis of child socialisation and identity-commitment formation”¹⁵ (Fishman, 1991: 410). Hain zuzen ere, “transmisio naturala” familiaren bidez bermatua ez denean, hurbileko komunitateak eta eskolak berebiziko garrantzia bereganatzen dute (Morris & Jones, 2008: 134). Familia egituraren aldaketa sakonak gertatu dira: enpleguarekiko harremana, haurren praktikak eta familien bizitzeko erak eraldatu dira. Ondorioz, gurasoen papera hizkuntza gutxituaren transmititzaile ia esklusibo gisa txikitu da, eta bertze instituzio edo aktibitate batzuek garrantzia irabazi dute, eskolak, hedabideak, zaintzaileak eta eskolaz kanpoko jarduerak kasu (Ibid., 131).

4.2 Euskararekiko hautua identitate hautu bezala

Hizkuntza tresna boteretsua da lurraldearekin lotura duten eta egoera jakin batean forma hartzen duten identitate pertsonal eta kolektiboak azaleratzeko (Schieffelin & Ochs, 2008:8).

Hizkuntza eta hizkuntza praktikak identitate sortzaile gisa

Hizkuntzaren eta identitatearen arteko harremanak argitzeko *Jarduera Komunitate* kontzeptua hartuko dugu abiapuntutzat, Eckert eta McCon-

Identitatea egiten dugunaren emaitza da. Horrez gain, hiztunek euskaraz edo erdaraz egiteak hizkuntzaz gaindiko identitate ezaugarriekin harremanetan dago, identitate ezaugarri ekonomiko, sozial eta kulturekin.

nell-Ginet ikerlariak (1992, 1995, 2001) hizkuntzei buruzko ikerketetarako egokitu zutena (Artetxe, 2014: 12). Norbanakoak bere bizitzan komunitate anitzetan parte hartzen ahal du (Kasares, 2014: 53) eta “jardueren jiran sortzen dira taldearenak diren zenbait identitate ezaugarri, norbanakoengan gorpuzten direnak” (Artetxe, 2014, 12). Hortaz, identitatea ez da gertaera mugiezina eta gizakien arteko elkarrekintzan garatzen da. Daviesen arabera (2005), komunitate bateko kide izatea ez da “emana den zerbait” eta identitatea modu performatiboan ulertzen ahal da; norbanakoek hizkuntzarekiko ideia edo erabilera modu propioak garatzen ahal dituzte (Ibid., 13). Finean, identitatea egiten dugunaren emaitza da.

Horrez gain, badira hizkuntzaren erabileran eragiten duten bertzelako identifikazio esparruak. Hiztunek euskaraz edo erdaraz egiteak hizkuntzaz gaindiko identitate ezaugarriekin harremanetan dago, identitate ezaugarri ekonomiko, sozial eta kulturekin (Ibid., 15). Horren harira, ikerketa feministek identitate gertaeren aniztasuna ulertzeko marko teorikoak findu dituzte, eredu dikotomikoak gaindituta. Arraza, etnia, klasea, sexu orientazioa, nazioa, adina eta erlijioa bezalako identitateen arteko harreman konplexuek marko teoriko berriak eskatzen dituzte (Hernández, 2005: 31).

Hizkuntza ez da soilik komunikazio tresna, baizik eta pertsonak beren identitatea(k) (ber)eraikitzeke eta moldatzeko bitartekoa. Hartara, identitatea tokikotasunarekin zerikusia duten prozesu eta praktikekin lotua da, pertsonak inguratzen dituenarekin, eta haien desio eta interesekin (Ibid., 48-49). Norbanakoek beren identitateak berresten eta negoziatzen dituzte, batzuetan aldakorrek izaten ahal direnak, testuinguru elebidun eta eleaniztunetan (Kasares, 2014: 54).

Hortaz, identitatea ez da derrigor berezko ezaugarria eta geure egiten ahal dugu: “...a nonethnic understanding of Basque identity as something lived and embodied through the acquisition and use of Euskara”¹⁶ (Urla, 2012: 204). Hizkuntzaren ikasketaren bidez euskaldun bilakatzeak identitateari buruzko ikuspegi ez esentzialista dakar berekin (Ibid., 73).

5. METODOLOGIA

I

5.1 Ikuspegi kualitatiboa

Euskararen belaunaldiz belaunaldiko transmisioaren gaia gehien bat ikuspegi kuantitatibotik ikertu da (Kasares, 2014: 90) eta ikuspegi etno-soziologikoaren barne kokatzen diren ikerketa kualitatiboak gutxi dira.

5.2 Ikuspegi etno-soziologikoa

Ikuspegi honek partikularraren eta orokorra denaren arteko tentsioa kontuan hartzen du (Bertaux, 1997: 17). Zenbait kasutan sakontzeak gertaeraren osotasuna argitzen laguntzen ahal digu. Behinik behin, emaitzak orokortzeko asmo horrekin ekin diogu gure landa lanari. Mundu sozial baten logika eratorzea izan dugu xede, murgiltze ereduaren aldeko hautua egin duten guraso erdaldunena. Hain zuzen, haien hautuaren zergatiak ulertu nahi baditugu, arreta haien mundu praktikoan jarri behar dugu: non bizi diren eta zeinekin, nondik heldu diren, zein izan den haien bizitza ibilbidea, eta abar. Haien biografiaren analititik eta familia unibertsoa nola eraiki duten aztertzetik hizkuntzarekiko atxikimenduaren bilakaera ulertzera heltzen ahal gara.

5.3 Bizitza kontakizuna

Guraso hauen erabakiaren arrazoiak ulertu nahi ditugunez (irudikapenak, diskurtsoak, iritziak, estrategiak, eta abar.), ezinbestekoa zaigu haiei hitza ematea; diskurtsoaren analisiaren bidez erantzunak emateko gai izanen gara. Aktoreen diskurtsoen eta praktiken arteko harremana erakustea da gakoa. Eta horretarako ikerketa tresna egokiena bizitza kontakizuna iruditu zaigu. Norbere bizipenaren atal jakin bat kontatzea da bizitza kontakizuna (Bertaux, 1997: 36). Beraz, bizipenak, gertaerak, egoerak, egitasmoak eta ekintzak interesatzen zaizkigu (Ibid., 38), betiere hizkuntzarekin lotuta. Gure ikerketa galderari erantzuteko hainbat lagunen ibilbide biografikoak harremanetan jarri eta konparatu ditugu. Errepikapen eta berezitasunei erreparatuta, euskarazko murgiltze ereduaren aldeko hautua egiten duten guraso erdaldun guztientzat orokortzeko moduko ondorioetara ailegatu gara. Konparaketa ikerketa etno-soziologikoaren muinean dago, ibilbide biografikoak alderatuta egoera berdintsuak eta ekintza logika antzekoak agertzen dira eta mekanismo edo prozesu sozialak ondorioztatzen (Ibid., 95).

Elkarrizketa taula

Gure lagina modu progresiboan osatu dugu. Bizipen eta ikuspegi ezberdinei tokia egin nahi izan diegu, posizio aniztasuna bermatuta. Gure laginean aurreikusitako profil guztien oreka egokia lortu dugu: sexu, jatorri eta bikote tipologia ezberdineko gurasoena.

***Haien
biografiaren
analititik eta
familia
unibertsoa nola
eraiki duten
aztertzetik
hizkuntzarekiko
atxikimenduaren
bilakaera
ulertzera heltzen
ahal gara.***

**Gaien araberako
analisi erabili
dugu bildutako
materiala
aztertzeko: behin
gaiak
multzokatuta,
diskurtoaren
analisiari ekin
diogu**

3. taula. ELKARRIZKETAK

Elkarrizketa-kopurua	Sexua	Jatorria	Bikote tipologia
13	Gizonak: 8	Ipar Euskal Herria: 8	Bikote erdalduna: 8
	Emakumeak: 9	Euskal Herriatik kanpokoa: 9	Bikote mistoa: 5

Profilak

13 elkarrizketa egin baditugu ere, orotara 17 lagun elkarrizketatu ditugu, zenbait gurasok nahiago izan baitute elkarrizketa bikote gisa egitea. Ondorengo taulan bildu ditugu elkarrizketatuen profilak; hurrenkera kronologikoa gorde dugu.

4. taula. Elkarrizketatuen profilak

Zb.	Erref.	Sex.	Jaiolekua	Hizkuntza gaitasuna	Bikote tipologia	Ikastola
1	E1 ¹⁷	G	Baiona	Erdalduna	Erdalduna	Biarritz
2	E2	E	Borgoina	Elebidun hartzailea	Erdalduna	Ziburu
3	E3	E	Paue	Elebidun hartzailea	Bikoterik ez	Baiona Polo-Beyris
4	E4.1.	E	Baiona	Erdalduna	Mistoa	Biarritz
	E4.2.	G	Arrangoitze	Euskalduna (hiztun berria)		
5	E5	E	Bordele	Elebidun hartzailea	Erdalduna	Hendaia
6	E6.1.	G	Bretainia	Elebidun hartzailea	Erdalduna	Hendaia
	E6.2.	E	Mijas (Andaluzia)	Erdalduna		
7	E7	G	Paris	Erdalduna	Erdalduna	Bidarte
8	E8	G	Tolosa (Okzitania)	Erdalduna	Erdalduna	Bidarte
9	E9.1.	G	Donibane Lohizune	Erdalduna	Mistoa	Bidarte
	E9.2.	E	Donibane Garazi	Euskalduna		
10	E10	G	Senpere	Elebidun hartzailea	Erdalduna	Donibane Lohizune
11	E11	E	Donibane Lohizune	Elebidun hartzailea	Mistoa	Pierres Larzabal
12	E12	E	Paris	Euskalduna (hiztun berria)	Mistoa	Bernat Etxepare
13	E13.1.	G	Baiona	Erdalduna	Erdalduna	Bernat Etxepare
	E13.2.	E	Mans	Elebidun hartzailea		

Gaiaren araberako analisisia

Gaien araberako analisisia erabili dugu bildutako materiala aztertzeko. Analisisi mota hau baliagarria zaigu korpus jakin batean gai nagusiak identifikatzeko, betiere ikerketaren orientabidearekin harremanetan (Paille & Mucchielli, 2005: 123). Gaia ideia jakin batekin lotzen den oro da, izendapen generiko baten pean multzokatuta (Ibid., 131). Ikerketaren helburuarekin bat datozen gaiak sistematikoki erreparatu diegu, eta behin gaiak multzokatuta, diskurtoaren analisiari ekin diogu (Ibid., 123). Lehenik eta behin, testua irakurri (entzun) ahala gaiak identifikatu eta apuntatu ditugu, eta ondoren, gaiak hierarkizatu ditugu, gai nagusiak batetik, eta azpi gaiak bertetik (Ibid., 127).

Analisi kualitatiborako aplikazio informatikoez laguntza handia eskaintzen digute, batez ere korpua arrunt handia denean (Ibid., 123). Hartara, *Sonal* programa funtsezko lanabesa izan da guretzat; balio izan digu elkarrizketa pasarteak etiketatzeko eta horiei gai bat esleitzeko, gai beraren inguruan korpusean dauden pasarte guztiak hautatu eta analisi konparatibo eta zehar lerrokoa egiteko, eta ikerketako galderari erantzuteko ezinbestekoak iruditu zaizkigun pasarteak transkribatzeko.

6. ANALISIA

I

Guraso hauen biografiak aztertzeak, alegia zer egin duten edo zer egiten duten begiratzetik, euskararen jarraipenaren alde zergatik egin duten jakitera heldu gara.

6.1 Sarrera: landa lanetik analisisira

Gure landa lanaren arrakasta handienetako bat hainbat gurasok beren etxeetara gonbidatu izana da¹⁸. Horrek familia horiek non eta nola bizi diren ikusteko aukera eman digu eta sinetsita gaude “intimidade”¹⁹ hori gurekin partekatu izana ikerketa honen balio erantsia dela. Guraso hauen bizitzetara sakonki hurbiltzea esperientzia kitzikagarri bezain aberasgarria izan da²⁰.

6.2 Ibilbide biografikoak eta euskara geroratzeko borondatea

6.2.1 Askotariko hizkuntza biografiak

Ez dago bide bakarra euskarazko irakaskuntzaren hautura daramana; guraso horiek euskararen aldeko borondatea heldu dira ibilbide biografiko ezberdinak izanagatik. Elkarrizketatu ditugun gurasoen ezauzgarriak kolore anitzetakoak dira, jatorriari dagokionez, ibilbide pertsonalei dagokienez eta haien hizkuntza bizipenei dagokienez. Badira zenbait parekotasun ordea, horien artean aipagarriena izaki hurbilekoen edo harreman sareen eragin agerikoa.

Antzinako belaunaldien hizkuntza eta transmisioaren etena

Guraso edo aitatxi-amatxi euskaldunak dituzten gurasoen kontakizunetan antzekotasunak daude. Belaunaldiz belaunaldiko euskararen jarraipenaren etenaren lekukotzak galera eta frustrazio sentimenduak azaleratzen ditu. Doinu dramatikoak gailentzen da bidegabekeriaren aitzinean.

**Belaunaldiz
belaunaldiko
euskararen
jarraipenaren
etenaren
lekukotzak galera
eta frustrazio
sentimenduak
azaleratzen ditu.**

“Bastide-Clairance a connu une époque où l’école française interdisait la pratique du basque à l’école, elle a vécu les brimades, les punitions, et une forme de dévalorisation, pour elle qui était en plus issue du milieu paysan, il n’y avait que les paysans qui parlaient en basque, et c’était la honte de parler basque (...). C’est une génération qui a été poussée à abandonner la langue”²¹. [E1]

Hizkuntza ordezkapen prozesua hizkuntza kontzientziaren iratzartze prozesuarekin gurutzatu da (Kasares, 2014: 91), eta inguruko eragina kontzientzia hartze horretan nabarmena da; adinkideak sozializazio agente biziki azkarrak dira gure erabaki eta praktika linguistikoetan eta hizkuntzarekiko ideia eta baloreetan eragiten dutenak.

“...lui, je crois qu’il a découvert le fait d’être basque aussi vers 18 ans avec les copains, parce qu’il y avait un début de mouvement à cette époque...”²². [E12]

Beraz, hizkuntzari dagokionez erreparazioa guraso hauen erabakiaren ainguratze puntu bat izaten ahal da (Lacroix, 2014: 70): desegina izan dena berregiteko borondatea kristaltzen da belaunaldi honetan.

Euskal Herrian sortuak, baina jatorrian euskararengandik urrun

Euskal Herrian sortuak diren guraso gehien artean euskara presente izan da haien familietan eta aitzinerako belaunaldietan, baina ez da guztien kasua; horrek panorama heterogeneoa marrazten du, izan ere, ez da derrigorra euskararen galera hurbil sentitu izana orainaldian euskarara hurbiltzeko. Hizkuntzaren jarraipenean ez du inolako determinismorik agintzen (Kasares, 2014: 208).

Kanpotik etorriak eta euskara deskubritzen

Euskal Herritik kanpo sortuak diren ibilbideak eta motiboak askotarikoak badira ere, harreman sareak guraso hauen atxikimenduan eragin nabarmena izan du.

[E3]: Mais non, j’aurais vécu en Bearn, je n’aurais certainement pas inscrit ma fille dans une école en occitan, parce que [...] je n’ai pas adhéré à la culture, parce que je ne la connais pas la culture occitane.

[Galdera?]: Tu n’adhères pas...

[E3]: Oui, parce que je ne la connais pas, et j’ai vécu à Pau pendant 20 ans et je n’étais pas dans un réseau de personnes, voilà”²³. [E3]

Euskal kulturaren garrantzia euskarara hurbiltzeko

Euskarazko kultur jardueretan, eta, oro har, euskal kulturarekin lotura duten ekitaldietan parte hartzeak euskarara hurbiltzeko edo euskararekiko atxikimendua pizteko balio izan die galdekatutako gurasoei, izan kanpotik etorriak, izan bertakoak. Ekintza hauetan parte hartzea gertaera kolektiboa da: gehienetan norbaitekin joaten gara horietara eta talde batean txertatzen gara; sozializazio espazio eta unetzat ditugu.

6.2.2 Guraso horiek beren familian jasotako ideologia linguistikoa

Orokorrean gure xede taldeko gurasoek ez dute familian euskararen aldeko jarrera baikorrik jaso. Jatorriak eta ibilbideak askotarikoak izanagatik, bada oinarrizko banaketa bat hizkuntza ofizialen-nazioarteko²⁴ eta erregio hizkuntzat²⁵ jotzen direnen artean. Lehenbiziko hizkuntza taldea aberastasun pertsonalarekin zein intelektualarekin, garapen profesionalarekin eta bertzeekiko irekitasunarekin dago harremanetan iruditegi honetan.

“...il n’était pas sur le même plan la langue basque par rapport aux autres langues dites internationales”²⁶. **[E1]**

Bistan da guraso horiek etxean nagusiki jaso duten ideologia linguistikotik aldendu direla. Haien seme-alaben sozializazioari dagokionez hartu dituzten erabakian jatorrizko familia eta ingurunean ez dira guztiz erabakigarriak izan (Kasares, 2014: 208).

6.2.3 Inguruko eragina

Inguruaren eragina ez da ezkutuko bektorea, agerikoa eta gurasoek aitortua baizik.

“Je pense que si j’étais venue à Bayonne et si je n’avais connu personne, des bascophones et dans la culture basque, j’aurais été dans un autre réseau de personnes et je n’aurais pas certainement jamais inscrit Lia en Ikastola²⁷”. **[E3]**

Bizitza egitasmoak bidaideekin eraikitzen ditugu eta harreman sare berrietan txertatzen gara, non elkarrekintzan ari garen etengabe. Hizkuntza hautuetan berebiziko garrantzia dute bizitza ibilbide bateko inflexio puntuek (eskolak, lagunek, unibertsitateak, lanbideak, bikote harremanak, familia eratzeak, hizkuntza komunitateak, eta abarrek), sozializazio une eta gune direnek.

“...par le fait de bosser à Bizi-Garbia, j’ai quand même 35 collègues qui sont à la collecte des déchets, [...] il y a 50% qui sont euskaldunes, vraiment qui c’est

**Euskarazko
murgiltze
ereduaren aldeko
hautua azaltzeko
arrazoi
instrumentalek
pisu nabarmena
dute:
elebitasunaren
abantaila
pragmatikoak
azpimarratzen
dituztenek zein
kultura eta
identitate
motibazioak
bertzeen gainean
paratzen
dituztenek erabili
dituzte argudio
horiek.**

leur langue maternelle, qui le défendent, qui le portent et d'ailleurs, [...] on a développé des complicités"²⁸. [E7]

Katalan hiztun bilakatzeko prozesuan, Pujolar eta Puigdevall ikertzaileek (2015) zenbait momentu biografiko edo pasabidek hizkuntza jokatibideak aldatzeko duten garrantzia erakutsi dute. Momentu horien pisua egiaztatu ahal izan dugu xede ditugun gurasoen kontakizunetan; eragin horren intentsitatea handia da bikote harremanetan (Darmon, 2016: 93-94), birritan aitortu diguten bezala.

"...je pense que c'est le fait d'avoir connu Christine qui elle pratique alors qu'elle n'était pas de la région, ça a commencé peut être à me faire réfléchir en disant comment ça se fait que moi en étant d'ici, je n'ai pas appris, c'est là que j'ai commencé à réaliser..."²⁹. [E13]

Eragina ez da ordea modu pasiboan jasaten; aktoreen erabakitzeko ahalmena ere kontuan hartu beharra dago. Michel Foucault-en arabera, gobernatzeak gainerakoen ekintza eremua gidatzea erran nahi du, eta botere harremanak eta boterea bera mugikorrek dira eta sarean gauzatzen dira; boterea jasaten ahal dugu, boterea egikaritzen ahal dugun bezala (Foucault, 2001: 180). Logika bera aurkitzen dugu hizkuntza sozializazioaren kontzeptualizazioan.

"...j'étais imprégné par mes amis proches, mes meilleurs amis qui étaient là-dedans, qui étaient euskaldunes et qui défendaient la culture, [...] j'ai vécu ici le principe du "gaztetxe", le principe de la fête ensemble, tout était basé autour de la culture et de la fête et beaucoup de mes amis parlaient parfaitement le basque et étaient investis dans cette cause-là, donc c'est plutôt de là que j'ai été attiré vers le basque et vers la culture, parce que je me sentais faire partie de cette histoire-là"³⁰. [E10]

6.2.4 *Inguruak nola hartu duen erabakia eta berresteko unea*

Guraso horiek maiz beren hautua azaldu behar izan diete bertze pertsona batzuei, izan haien inguru hurbilekoei, izan haien ezagunei, eta momentu hori adierazgarria iruditu zaigu.

"Ma grand-mère qui est de Gironde elle ne comprend pas, [...] elle voit bien qu'ils sont épanouis, qu'ils sont heureux, que ça ne leur pose pas de soucis, mais pour elle, comme ce n'est pas une langue parlée par tous, c'est une façon de les séparer des autres, alors que pour moi c'est une façon de leur donner une identité pour qu'ils soient plus forts et plus à l'aise pour embrasser l'autre"³¹. [E1]

Euskarazko murgiltze ereduaren aldeko hautua azaltzeko arrazoi instrumentalek pisu nabarmena dute: elebitasunaren abantaila pragmatikoak azpimarratzen dituztenek zein kultura eta identitate motibazioak bertzeen gainean paratzen dituztenek erabili dizute argudio horiek. Agian argudio mota hau nabarmentzea erabilpen estrategiko baten ondorio da; kontua litzateke errepertorio batetik abiatuta une eta mintzalkide jakin baten ezaugarrietara modulatzeko gure diskurtsoa.

Galdekatutako gurasoei jarri dizkieten eragozpenen artean aipagarriak dira euskarazko irakaskuntza lerratze politiko batekin identifikatzen dituztenak.

“...le côté politique, l'image de l'ikastola, mais c'est à mon avis une fausse raison qui cache une vraie raison plus difficile à dire, le côté politique”³². [E6.1]

Nahiz eta elkarrizketatu ditugun guraso gehienak sozializatuak eta erakarriak izan diren, bikotekideen eta lagunen aldetik, mundu asoziatiboan edo kultur ekitaldietan parte hartuta, eta abar, hizkuntza sozializazioaren ikuspegitik baieztatzen ahal dugu ez direla aktore pasibo izan: haiek ere parte hartu dute aktiboki prozesu horretan (Kasares, 2014: 99).

“Lui il avait des doutes du côté politique, [...] mais finalement il a changé [...] parce qu'on a parlé, mais je pense qu'on a un peu influencé”³³. [E6.2]

6.2.5 Guraso erdaldunak eta euskalduntzea

Gure xede taldeko zenbait guraso euskaldundu dira edo euskalduntzen ari dira. Bide horretan identifikazio biziki azkarrak sortzen dira, haurren hizkuntza sozializazioa prestatu edo berrindartzen dutenak.

“...ce que je dis d'ailleurs à celle qui nous enseigne le basque c'est que c'est la première langue que j'ai choisi de toute ma vie”³⁴ [E7].

Guraso erdaldun gisa definitu dugun kategoria honek ñabardura franko ditu. Gure xede taldean badira hizkuntza gaitasun maila ezberdinak, bakarren bat aski ongi moldatzen da euskaraz eta batzuk euskararen ikasketa prozesuan murgilduta daude. Hiztunaren eta hizkuntzaren arteko harreman konplexua da. Hizkuntzaren jabeakuntza prozesu bizi eta dinamikoa da, eta, azken batean, hizkuntza gaitasuna *continuum* afera da. Honek “hiztun berriez” gogoeta egitera garamatza. Hiztun talde horrek berebiziko garrantzia dauka eta izanen du aurrerantzean hizkuntzaren biziberritze prozesuan eta ikergai bezala arreta berezia eskatzen du (Ortega et al., 2015).

Elkarrizketatutako gurasoek hainbat arrazoi paratu dituzte mahai gainean: haien seme-alabek euskara (ongi) ikasi eta mintzatzea, txiki-txikitik elebidunak izatea haien gaitasun kognitibo eta intelektualak garatzeko, komunitatean integratzea...

6.2.6 Euskarazko irakaskuntzaren aldeko hautua, hainbat arrazoi

Elkarrizketatutako gurasoek hainbat arrazoi paratu dituzte mahai gainean: haien seme-alabek euskara (ongi) ikasi eta mintzatzea, txiki-txikitik elebidunak izatea haien gaitasun kognitibo eta intelektualak garatzeko, komunitatean integratzea, bertako kultura aberatsa eta identitatea (ere) jaso ditzatela, haien hezkuntza pedagogia aurrerakoi eta humanista batean oinarritzea, eta, azkenik, eskola txiki eta asoziatibo batean eskolatzea, gurasoek parte hartzeko eta erabakitzeko aukera izaki.

Argudio edo motibazio anitzek hautu berera daramate. Hala ere, baiez-tapen bat egin nahi genuke aurrerantzean gogoan izateko: aztergai dugun erabakian eragiten duten faktoreak gehienetan elkar hartuta agertzen dira gurasoen kontakizunetan; konbinatzeko moduak eta motibazio bakoitzarekiko azpimarra aldatzen dira.

6.2.7 Identitate eta kultura batekin zerikusia duen hautua, aukerako identitate eta kultura

Gurasoen kontakizunetan identitatearen gaia zentrala da. Kulturarekiko eta komunitatearekiko identifikazioa modu ezberdinetara gertatzen ahal da. Euskal kulturak eta euskarak erran-nahi ezberdinak hartzen ahal ditu: erdigunean den euskal identitatearen funts edo giltzarri, bertelako identitate bati edo batzuei eransten zaien kolorea, eta abar. Jaio-tzetik bertatik hizkuntzaren bitartez sozializatzen gara eta kultura barneratzen dugu. Baina hizkuntza hautatu eta ikasten ahal dugu bizitzan zehar, eta, beraz, hizkuntzak berezkoaren eta ikasitakoaren arteko muga gainditzen du (Urla, 2012: 67). Beraz, hizkuntza identitate *esentzialista* baten logika baino, *identitate performatibo* batena bere egiten dute guraso horiek, bizitzan zehar eraiki eta eskuratzen ahal dena (Hernández 2007: 448; Kasares 2014: 208-209, 265-269).

Euskararen eta euskal kulturaren arteko lotura agerikoa da eta kultur nortasuna hizkuntzarik gabe ez da ulertzen.

“[Galdera]: Mais on ne pourrait pas faire ça en se passant de l’euskara? [E10]: Non.

[Galdera]: Pourquoi?

[E10]: Non, parce qu’aujourd’hui notre culture basque vit et survie grâce à la langue [...], c’est le vecteur, le media de notre culture, ce qui nous réunit tous c’est la langue et si on l’enlève, on va perdre de cette fédération, de cette unité”³⁵. [E10]

Hizkuntza balioekin eta aberastasun kulturalarekin lotzen da: osagai anitz barne dituen kultura baten ardatza da euskara, etikoki eta estetikioki desiragarriak diren balioekin lotua.

“ Le basque après détient des valeurs, du folklore jusqu’à une ouverture qui sont vraiment chouettes “. [E8]

**Gurasoen
kontakizunetan
identitatearen
gaia zentrala da.**

Jatorria eta hizkuntzaren erran-nahia

Euskararekin eta euskal kulturarekin identifikatzeko modu ezberdinak badira ere, ez dira jatorriaren arabera deklinatzen. Alegia, ez dago “bertakoen” edo “kanpokoen” identifikazio modu berariazkorik. Guztiek bat egiten dute euskara eta euskal kultura jarraitzearen aldeko borondatearekin, eta engaiamendu horren emaitza da euskara haien seme-alabei (ikastoletan) transmititzea. Xedetzat ditugun gurasoak praktika komunitate batean txertatzen direla erraten ahal dugu (Artetxe, 2014: 13; Hernández, 2007) eta harreman, balio eta praktika batzuk partekatuzetik heltzen direla seme-alabak euskaraz heztera .

Identitate inklusiboa

“Je me dis que c’est fou d’avoir une identité aussi forte et [...] ce n’est pas quelque chose qu’on m’a inculqué...”³⁶. [E7]

Euskaldun kategoriak izaera integratzailea du eta hala nahi dutenei atxikitzeo aukera ematen die. Euskaldun izateko eta bertakotzeko biderik behinena hizkuntza da (Urla, 2012: 204). Arrazoi hori Euskal Herrira kanpotik bizitzera etorritakoen ahotan ere entzun dugu, bereziki euskara ikasten ari direnen artean. “Ser hablante de una lengua o manifestar una vinculación – cualquiera que ésta sea- a una lengua significa formar parte (participar) en una comunidad o un espacio más amplio de interacción definido a través de las distintas formas en las que lengua y actividad lingüística se revelan”³⁷ (Hernández, 2007: 41). Hain zuzen ere, zenbait gurasori aditutakoek praktika komunitatearen ideia berrestera garamatzate: arian bilakatzen gara komunitate bateko kide eta identitatea modu performatiboan ulertzen ahal da (Artetxe, 2014: 13).

Euskaldun ça veut bien dire ce que ça veut dire: celui qui le parle, celui qui le porte...”³⁸. [E7]

Jarrera eta praktika horiek hainbat kultur adierazpenen zaleek dituztenekin parekatzen ahal ditugu. Euskararekiko “gustua” edo atxikimendua, alegia, hizkuntzarekiko sentitzen den pasioa sozialki eta elkarre-

***Euskaldun
kategoria izaera
integratzailea du
eta hala nahi
dutenei
atxikitzeko
aukera ematen
die.***

kintzan sortua eta partekatua da hizkuntza maite dutenen artean: “... une pratique, une activité collective avec des objets, un “faire ensemble”, passant par des savoir-faire et n’ayant de sens qu’à cause des “retours” que les pratiquants en attendent”³⁹ (Hennion, 2004: 10). Hiztun berrien gaia interpretatzeko orientabide berri eta kitzikagarria eskaintzen digu ikuspegi honek: zer emozio sortzen duen euskarak haiengan, zer sentitzen duten bertze batzuekin euskaraz eginda, eta abar.

Metatzen diren identitateak

Euskal nortasunaren garrantzia eta erran-nahia askotarikoa da. Batzuentzat enbor identitatea da eta bertatik sortzen dira gainerako adarrak, bertze batzuentzat, berriz, bertze geruza bat da eta ez derrigor garrantzitsuenak.

“Moi je suis une européenne, enfin je suis vraiment une citoyenne du monde, je me sens européenne [...], j’ai passé beaucoup-beaucoup de temps en Allemagne, je vis avec un espagnol, j’ai des amis dans le monde entier, [...] mon enfant est né au Pays Basque, mais il est vraiment citoyen du monde, voilà je veux vraiment lui ouvrir très-très grandes les portes”^{40 43}. [E5]

Bertako identitatea eta mundu globalizatua

Erro kulturek eta hizkuntzek abiapuntu sendoak bermatuko litzukete heldulekuak galtzea dakarren globalizazio testuinguru batean.

“Je crois que par rapport à ce que tu me disais sur ce paradoxe que j’exprime entre une mondialisation qui uniformise et la nécessité d’entretenir des liens avec le régional, avec le local, avec l’historique, je crois que l’être humain il a besoin de savoir d’où il vient, qui il est, et c’est un peu comme ça que je crois, que je pense, [...] pour moi la langue basque est une façon de l’exprimer”⁴¹. [E1]

6.2.8 Hizkuntza integratzeko giltza

Jatorriz Euskal Herritik kanpokoak diren gurasoen artean argudio integratzailekoen eta pragmatikoen dentsitatea handiagoa bada ere, logika horiek haiei soilik egozteak sinplifikazio hutsa litzateke. Identitatearen eta integratzailearen gaiak elkarri lotuta agertzen dira kanpotik etorritako gurasoen kontakizunetan. Bizitza egitasmoa Euskal Herrian eraikitzea erabaki dute eta euskara da bertako nortasunaren funtsezko osagaia. Hortaz, euskara da Euskal Herrian integratzea laguntzen edo errazten duen giltza; haurrei integratzeko eta ate sinboloko zein praktikoak irekitzeko lagungarri izanen zaien tresna eskuratu nahi diete.

“...c’est une question d’intégration, [...] on ne veut pas que Fabio grandisse ici et qu’après il n’ait pas la possibilité de se sentir d’ici...”⁴². [E6]

6.2.9 Hizkuntzaren balio praktikoa

“...ne pas le parler, ce n’est pas un frein, mais le parler c’est un gros atout”⁴³. [E1]

Oro har, identitatearekin lotutako faktoreak eta logika pragmatikoak konbinatzen dira gurasoen diskurtsoetan, faktore horien pisua aldatzen bada ere. Alde batetik, partaidetza sentimendua eta euskal nortasuna lehenesten dituen motibazioa dugu, gero balio pragmatikoagoetara jotzeko, eta, bertzetik, motibazio bat non alderdi pragmatikoak (integrazioa eta etorkizuneko bizitza profesionala) giltzarri diren eta ondoren kultur aberastasuna datorren.

“...c’est plus le côté pratique qui nous a mené à notre décision, pour l’intégration et pour le travail”⁴⁴. [E6]

Haurrak euskaraz eskolatzeko hautua logika instrumental edo estrategiko batekin lotuta egoten ahal da. Kalkulu edo aurreikuspen horrek bi forma hartzen ahal ditu: batetik, formulazio negatiboan, etorkizunerako balizko desabantaila faktorea saihestea, eta formulazio positiboan, tresna bat eskuratzea balio erantsi gisa. Gehien errepikatzen diren irudi edo metaforak honakoak dira: jokorako karta guztiak ematea eta ate ezberdinak irekitzeko giltzak eskuratzea.

Murgiltze eredua: elebitasun bermea

Murgiltze eredua euskararen hizkuntza gaitasun egokiarekin lotzen da eta zenbait gurasok euskararen beren ikasketa esperientzia propioan egiaztatu dute hori.

“C’est vrai qu’il y a le modèle Ikas-bi, ça donne une culture, une base pour la langue, mais je pense que ça ne vas être assez pour que les jeunes élèves Ikas- Bi parlent en basque”⁴⁵. [E6]

6.2.10 Guraso erdaldunak eta euskararen biziberritze prozesua

Bildu ditugun iritzi eta gogoetak askotarikoak badira ere, orokorrean muga bererako joera dute: euskarari presentzia sozial handiagoa eman beharra zaio. Guraso horiek beren burua abian den hizkuntza biziberritze prozesuaren baitan kokatzen dute eta euskararen jarraipenean

Murgiltze eredua euskararen hizkuntza gaitasun egokiarekin lotzen da eta zenbait gurasok euskararen beren ikasketa esperientzia propioan egiaztatu dute hori.

**Aipatzekoa da
elkarrizketatu
guztiek, haien
ideologia
politikoa dena
dela, baikorki
baloratzen dutela
ikastoletako
gurasoen
aniztasun hori,
izan ere,
euskararen
biziberritzea
jendarte osoari
dagokion
afertzat
daukate.**

duten paperaz jakitun dira (Urla, 2012: 125). Eskola eta bere ingurunea uztartu behar dira; euskararen erabilera hezkuntza mundutik harago hedatu beharra da, eta, horretarako, hizkuntzaren aldeko sustapen politikak beharrezkoak dira.

“...la langue elle ne faut pas qu'elle soit juste rattachée à l'école”⁴⁶. [E4]

Afera politikoak eta bortxa politikoarekiko erreferentziak gurasoen kontakizunen parte dira. Azken urteotan gertatu diren aldaketa politikoek hizkuntzaren biziberritzean izan duten eragina sakonean aztertzea eta azaltzea ikerketa honen aukeretatik at dago. Aditutako diskurtsoetatik bilakaera bat ondorioztatzen da: euskara eta euskal kultura ez dira dagoeneko hainbeste lotzen egitasmo politiko abertzalearekin edota indarkeria politikoarekin. Horri esker euskararen unibertsoa guraso kategorian anitzago bat hurbildu bide da. Zentzu horretan, zenbait gurasok aitortu digute haien seme-alabak ikastolan sartzeko erabakia hartu zutela lerrokatze politikoekiko zalantzak behin uxatuta.

“...l'ikastola a cette image qui rappelle un peu la politique, indépendantiste et [...] nous on veut une école laïque qui ne transmette pas de message politique, donc on s'est bien renseigné avant, on a posé des questions, même aux professeurs de l'école directement et on s'est rendu compte [...] qu'il n'y avait pas de message politique, c'était plus un préjugé qui avait existé sans doute dans l'histoire passée”⁴⁷. [E6]

Aipatzekoa da elkarrizketatu guztiek, haien ideologia politikoa dena dela, baikorki baloratzen dutela ikastoletako gurasoen aniztasun hori, izan ere, euskararen biziberritzea jendarte osoari dagokion afertzat daukate. Urlak dioen bezala, euskararen aldeko borondatea ez da soilik euskal abertzaletasunagatik ulertzen; biziberritzeak baditu bere autonomia eta erreferentzia propioak (Urla, 2012: 14).

Euskararen eta euskal kulturaren jarraipenaren gaia bere horretan jorratu dute zenbait gurasok: haien gogoan dago atzerabidean den euskararen biziberritzea.

“[E4.2.]: C'est un peu le passage de témoin.

[E4.1.]: C'est exactement ça, c'est pour que ça reprends, qu'elle revive et qu'elles puissent transmettre aussi aux générations futures, qu'elle ne s'arrête pas...”⁴⁸. [E4.1. eta E4.2.]

Fishmanek gizarte mugimenduen logikaren barne kokatzen ditu aha-
legin hauek, ekinga kolektibo antolatuta gisa: "...they are much more
characteristically socially patterned and organized activities of the type
that sociologist refer to as "social movements"⁴⁹ (Fishman, 1991: 382).

7. ONDORIOAK

I

Guraso erdaldunek euskarazko irakaskuntzaren aldeko hautua egiteak
gure arreta piztu du eta hori izan da gure ikerketaren abiapuntua. El-
karrizketatutako gurasoen biografia linguistikoak aztertuta euskararen
jarraipenaren ikerketari ekarpena egin diogu, hasiera batean euskararen
eta euskal kulturarengandik urrun egon zitezkeen gurasoengan begirada
jarrita. Azken buruan, guraso horiek beren seme-alabak euskaraz (ere)
zergatik sozializatu dituzten ulertzeko bidea erraztu nahi izan dugu.

7.1 Alderdi teoriko eta metodologikoei dagozkien ondorioak

*Hizkuntza biografiak gurasoen arrazoieta sakontzeko tresna
paregabe*

Hurbilpen etno-soziologikoari eta metodologia kualitatiboari esker gu-
rasoen arrazoieta sakondu ahal izan dugu. Inondik ere, hizkuntza bio-
grafiak bere balioa erakutsi du tresna gisa gurasoen hautuak ulertzeko.
Izan ere, gurasoen bizitza ibilbidean hainbat unek, gertaerak, erabakik
eta harremanek hurbildu dituzte euskarara eta eraman dituzte murgiltze
ereduaren aldeko hautua egitera. Horiei behar bezala erreparatzea zaila
litzateke bizitza historia ez bagenu berreraiki. Elkarrizketatuen biografia
linguistikoetatik galdegaiari erantzuna emateko material baliotsua es-
kuratu dugu.

Gurasoak hizkuntza biziberritze prozesuan aktore

Ipar Euskal Herrian azken hamarkadetan euskararen familia bidezko
transmisioaren etena gertatu da. Ordea, azken aldian hiztun kopuruaren
hazkunde apala gertatu da eta horretan izan dute zerikusirik seme-ala-
bak euskarazko murgiltze eskoletara eramateko erabakia hartu duten
gurasoek. Izan ere, euskararen jarraipenaren aktore gisa jokatzeko dute
eta bere egiten dute "moztu" dena "josteko" zeregina, lekukoa pasa-
tzekoa. Jakitun dira euskarazko murgiltze ereduaren aldeko hautua
eginda ahalegin kolektibo baten partaide direla.

**Gurasoek
euskararen
jarraipenaren
aktore gisa
jokatzeko dute
bere egiten dute
«moztu» dena
«josteko»
zeregina, lekukoa
pasatzekoa.
Jakitun dira
euskarazko
murgiltze
ereduaren aldeko
hautua eginda
ahalegin
kolektibo baten
partaide direla.**

**Gurasoak jakitun
dira euskarazko
murgiltze
ereduaren aldeko
hautua eginda
ahalegin
kolektibo baten
partaide direla.**

Gurasoak eta hizkuntza sozializazioa

Hizkuntza sozializazioaren ikuspegia biziki baliagarria izan zaigu guraso horien hizkuntza- hautua ulertzeko.

Gurasoak hizkuntza sozializazioaren aktore gisa

Guraso horien ibilbide biografikoen argitara eta beren bizitzako une jakinetan hartu dituzten erabakiei esker, hizkuntza sozializazioan eragile direla egiaztatu ahal izan dugu. Haurrak euskaraz eskolatzeko erabakia bete-betean da hizkuntza sozializazio ekintza bat. Murgiltze ereduaren eskolatzear gain, seme-alabak sozializatzen dituzte euskararekiko ideia, balio eta afektuetan ere. Guraso horien erabakia euskara eskola bidez iraunarazteko eraldaketa dakar, haien gurasoak ez baitzituzten euskaraz eskolatu edota euskararen aldeko mezuetan hezi.

Gurasoak hizkuntza sozializazioaren jomuga

Inguruko pertsona, eragile edo ekintzek sozializatzen dituzte guraso horiek, sozializazioa ez baita haurtzarora mugatzen, bizi-ibilbide osoan zehar hedatzen den prozesua izaki. Gure xede- taldeko gurasoen hautu-erabakietan eragina izan dute bikotekideek, lagunak, gizarte zibil antolatua, jarduera edo ekitaldi kulturalak, aditu eta irakasleek, lankideek, kirol taldekideek, eta bertzelakoek. Bereziki, bikotekideen eta adinkideen edo lagunartearen eraginaren intentsitatea azpimarratu dute. Horrez gain, haurrak ere badira gurasoen hizkuntza sozializazioan eragile, abestien, ipuinen, kultur jardueren, etxerako lanen, irakasleen oharren, eskolaz kanpoko ekintzen, lagunak, eta abarren bidez.

Gurasoak eta identitate performatiboa

Identitatearen gaia funtsezkoa da ikergai ditugun gurasoen hautua ulertzeko. Jarduera komunitatearen kontzeptuari helduta, identitate esentzialista batean baino, identitate performatiboan aurkitzen da haien atxikimendua-aren gakoa: euskal nortasuna euskararen jabekuntzarekin eta erabilerarekin eskuratzen da, elkarrekintzan, eta ikertutako gurasoak hala ulertzen dute. Azken buruan, euskararekiko atxikimendua eta murgiltze ereduaren aldeko hautua praktika eta harreman jakin batzuen emaitza dira.

Guraso erdaldunen kategoria: irakurketa kritikoa

Familia barnean edo seme-alabekin harremanean hizkuntzaren transmisio "naturala" ziurtatu ezin duten guraso erdaldunengan jarri dugu arreta, euskara ez dakiten horiengan. Errealitatean ordea banaketak ez

dira hain zurrinak. Guraso guztiz erdaldunak elkarrizketatu ditugu, baina baita euskarazko nolabaiteko adierazpen eta ulermen maila dutenak ere, eskolan, familian eta euskaltegian ikasitakoari esker. Hortaz, hizkuntzaren gaitasunaren ikuspegitik gurasoen profila ez da guztiz homogeneoa. Kategoria dikotomikoak ez dira egokiak mailakatzeari eta *continuumei* erreparatzeko, alegia hiztunen heterogenotasuna eta haien bizi-bilakaera behar bezala aztertzeke. Dena dela, kategoria horiek erabilera arruntekoak dira: gure xede taldeko gurasoek beren burua erdalduntzat⁵⁰ dute oro har. Finean, nahiz eta kategoria hau hizkuntza gaitasunean oinarritzen ahal dugun, eta guk hala egin dugu, hiztunak hizkuntzarekiko dituen berteze harreman batzuk aintzatesten ahal ditugu, hala nola motibazioa, atxikimendu afektiboa, praktikak, eta abar.

7.2 Landa lanari dagozkion ondorioak: gurasoen arrazoiak euskarazko irakaskuntzaren eta euskararen jarraipenaren alde

Gurasoek hainbat arrazoi agertu dituzte euskararen jarraipenaren alde, gehienetan elkar lotuak doazenak. Gurasoen kontakizunetatik haien arrazoiak argitzeko hipotesi sorta proposatzea izan dugu helburu.

Identitatea eta hizkuntza hautua

Euskal identitatearekiko atxikimendua seme-alabak euskaraz heztearen erabakiaren atzean dago, kontakizunetan biziki presente dago. Alabaina, euskal nortasun horrekiko identifikazioa heterogeneoa da, batzuentzat erdigune da eta bertezentzat gehigarri. Funtsean, euskara eta euskal kultura jarraitzearen aldeko borondatearekin bat egiten dute guraso horiek, eta engaiamendu horren emaitza da euskarazko irakaskuntzaren aldeko hautua. Arestian aipaturiko identitate performatiboren ildotik, hizkuntza aukeratzeko eta ikasten ahal da, eta aukera eta jardun horrek egiten gaitu nor. Azken buruan, gurasoen hautua lotua dago komunitate (linguistiko)arekin eta bere balioekin bat egiteko eta bertakotzeko nahiarekin.

Hizkuntza integratzaile giltza

Integratzeko borondatea seme-alabak euskaraz eskolatzeko erabakiaren oinarri da, batez ere Euskal Herritik kanpotik etorritako gurasoentzat, baina borondate hori beti agertzen da berteze hautemate batzuekin lotuta. Alde batetik, euskara ikasketa eta lanbide aukerak zabaltzeko baliagarria izanzen dela iritzi diote. Bertzetik, euskara euskal kulturara eta horrekin

Euskal identitatearekiko atxikimendua seme-alabak euskaraz heztearen erabakiaren atzean dago, kontakizunetan biziki presente dago. Alabaina, euskal nortasun horrekiko identifikazioa heterogeneoa da, batzuentzat erdigune da eta bertezentzat gehigarri.

**Garai batean
murgiltze
ereduaren aldeko
hautua euskal
abertzaletasun-
ekin lotzen zen,
eta gaur egun,
berriz,
euskararen
biziberritzea eta
euskarazko
irakaskuntza ez
dira derrigor
egitasmo politiko
jakin batekin
lotzen.**

harremanetan dauden balio positiboetarako sarbidetzat dute. Hortaz, euskara da Euskal Herrian integratzea laguntzen edo errazten duen giltza, ate sinboloko zein praktikoak irekitzeko lagungarri.

Hizkuntzaren balio praktikoa

Bi balio praktikoa mota bereizten ahal ditugu, batetik elebitasun goiztiarra garapen intelektualerako bitarteko gisa, eta bertzetik euskara ikasketa zein lanbide aukerak irekitzeko bitarteko gisa. Beraz, xedetzat ditugun gurasoek beren seme-alabak euskaraz hezteko hautuaren atzean bada hizkuntzari ematen zaion balio praktikoa. Arrazoi horiek ilustratzen dituzten metaforak dira honako hauek: “jokorako karta guztiak edukitzea” eta “ate ezberdinak irekitzeko giltzak eskuratzea”.

Hizkuntza hautua eta ideologia politiko

Hizkuntza hautuak badu harremanik ideologia politikoarekin, baina hori sakonean aztertzea ez da ikerketa honen helburua. Zenbait kontakizunetan motibazio politikoaren gaia agertu da eta entzundakoetatik hipotesi bat egiteko moduan gara: garai batean murgiltze ereduaren aldeko hautua euskal abertzaletasunarekin lotzen zen, eta gaur egun, berriaz, euskararen biziberritzea eta euskarazko irakaskuntza ez dira derrigor egitasmo politiko jakin batekin lotzen. Horrek guraso kategorian anitzagoak erakarri ditu ikastoletara. Ideologia politiko gorabehera, elkarrizketatu guztiek datu baikortzat dute hazkunde eta aniztasun hori, izan ere, euskararen biziberritzea ez baita ideologia politiko baten patrimoniortzat jotzen.

7.3 Ikerketaren mugak eta ikerketa ildo berriak

Gure ikerketak baditu hainbat muga eta labor bada ere aipatu nahiko genituzke. Egiturazko faktoreek, sozio-ekonomikoek, hiritartze prozesuek, migrazio gertaerek eta abarrek hizkuntza hautuetan duten eragina azaltzeko zailtasunak ditugu. Nolanahi ere, ikerketa ildo berritzaile bati heldu diogu eta bide horretan sakontzea merezi duelakoan gaude. Interesgarria izanen litzateke murgiltze eredu guraso euskaldunen motibazioekiko alderik ba ote den aztertzea, baita sare elebiduneko gurasoen motibazioekiko ere. Halaber, ikertutako gurasoen seme-alabek helduaroan hizkuntzarekin zein harreman eraikitzen duten aztertzea ariketa kitzikagarria litzateke, bizitza biografien ildoari jarraipena eman eta zirkulua nolabait ere ixteko. ●

OHARRAK

1. Elebidun batek eta erdaldun batek osatua.
2. "...haien seme-alabak murgiltze ereduiko eskoletan inskribatzea erabaki dutenak".
3. Euskaraz, frantsesa ikasgai gisa edo euskaraz eta frantsesez.
4. Iturria: Pirinio Atlantiarretako Akademia Ikuskaritza. Lanketa: Euskararen Erakunde Publikoa (EEP), 2016ko azaroa.
5. Irakaskuntza hizkuntza euskara da eta frantsesa ikasgai gisa irakasten da.
6. Ikasgai batzuk frantsesez eta bertzeak euskaraz eskaintzen dira.
7. Galdetegia On-line zabaldu dugu 2017ko urtarrilaren 9tik 20ra, *Limon Survey*-en aplikazioaren bidez eta bildutako datuak SPSS programa erabilita tratatu eta analizatu ditugu. Ikertutako ikastetxeetan 851 familia eta 1038 ikasle daude. Laginaren ordeztatutasuna kalkulatzeko ikastola hauetako gurasoen gehieneko kopuruaren estimazioa egin dugu: $851 \times 2 = 1702$ (N). 447 gurasoren erantzunak jaso ditugu (n) eta $\pm 4\%$ ko akats tarte lortu dugu $95,5\%$ eko konfiantza mailarako.
8. Euskaldun batek eta elebidun hartzaile batek osatutako bikotea mistotzat jo dugu, eta erdaldun eta elebidun hartzaile batek osatutakoa bikote erdalduntzat.
9. 3 eta 5 urte bitarteko haurrak.
10. 6 eta 10 urte bitarteko haurrak.
11. "Barne hartzen ditu hizkuntzaren bidezko sozializazioa eta hizkuntza erabiltzeko sozializazioa".
12. Ezein gizarte esparru edo aktibitatean txertatzen den pestona, esparru edo aktibitate horretan gaitua ez dena.
13. "...aktibitate eta identitate berrietan sozializatuak gara, baita lanari, familiari, aisialdiari, jendarteari, erlijioari eta bertze ingurune batzuei dagozkien objektuetan ere, gero eta globalizatuagoak diren komunitateetan".
14. "Hizkuntza, identitate eta konpromisoen gaineko sozializazioa oro har batera gertatzen da, belaunaldien arteko buruz buruko eta hurbileko elkarrekintzaren bitartez, eta, oro har, bizitzan adin goiztiar xamarrean".
15. "...RLS-aren arrakastarako zenbait eskola mota haurren sozializaziorako eta identitate-konpromisoaren sorkuntzarako familia-ingurune hurbila ardatzaren osagaia izaten ahal da".
16. "...euskal identitatearen gaineko ikuspegi ez etniko bat, euskararen jabeakuntzarekin eta erabilerarekin bizitzen eta gauzatzen den zerbaiten gisa".
17. Elkarrizketatuari egiten dio erreferentzia.
18. 13 elkarrizketetatik 7 gurasoen etxeetan egin ditugu.
19. Ikerketa honetan parte hartu duten pertsona guztien anonimotasuna bermatu dugu.
20. Ikertzaile gisa guztiz esker oneko gara guraso horiekiko.
21. "Bastidan garai batean eskola frantsesak euskararen erabilera debekatzen duen ikastetxean, amatek bizitu ditu trufak, zigorrak, aintzat ez hartze bat, gainera laborari jatorrikoa izaki, berretzat laborariak baizik ez ziren euskaraz mintzatzen zirenak, lotsa emangarria zen euskaraz mintzatzea [...]. Euskara uztera bultzatua izan den belaunaldi bat da".
22. "...nik uste berak euskalduna izatea zer den deskubritu zuela 18 urte inguru zituenean, lagunekin, garai hartan bazelako mugimendu hastapen bat...".
23. "[E3]: Biardon bizi izan banintz ez nuen ziurrenik nire alaba okzitaniara eskola batera eramanez, ez baitut kulturarekin bat egin, ez dudalako okzitaniar kultura ezagutzen. [Galdera?]: Ez duzu bat egiten... [E3]: Bai, ez dudalako ezagutzen, eta Pauen bizitu naiz 20 urtean eta ez nintzen pertsona sare batean, hara".

24. Frantsesa, gaztelania, ingelesa eta Alemana aipatu dituzte.
25. Euskara, Alsaziera, Bretoiera, Okzitaniera eta Korsikera aipatu dituzte.
26. "...ez zen maila berean euskara internazionalizat jotzen diren gainerako hizkuntzekiko".
27. "Ene ustez, Baionara etorri izan banintz eta ez banu inor ezagutu, euskaldunak eta euskal kulturaren, bertze pertsona sare batean egon izan banintz ez nuen inondik ere Lia ikastolan inskribatu izanen".
28. "...Bizi-Garbian [hondakinen kudeaketaz arduratzen den mankomunitatea] lan egiteari esker, badituzte 35 lagun hondakinen bilketan ari direnak, [...] 50% euskaldunak dira, benetan haien ama-hizkuntza euskara dutenak, defenditzen dutenak, sustengatzen dutenak, izan ere [...] konplizitateak sortu dira gure artean".
29. "...pentsatzen dut Christine ezagutu izana eta berak euskara praktikatzeko nahiz eta erregioakoa ez izan, horrek agian gogoeta eragin zidala, nire buruari esaten nion, nola da posible ni bertakoa izaki euskara ikasi ez izana, orduan hasi nintzen konturatzen...".
30. "...hurbileko lagunak eragiten ninduten, nire lagunak onenak hor barnean zeuden, euskaldunak ziren eta kultura defendatzen zuten, [...] hemen ezagutu nuen gaztetxearen sortzea, besta elkarrekin egitearen hastapena, guztia zegoen kulturaren eta bestaren inguruan oinarritua eta ene lagun franko euskaraz bikain mintzatzen zen eta borroka horretan engaiatuak zeuden, beraz gehien bat horrek erakarri nau euskarara eta kulturala, historia horren parte sentitzen nintzelako".
31. "Girondakoa den ene amatxik ez du ulertzen, [...] ikusten du [bilobak] alai direla, zoriontsu, eta euskarak ez diela arazorik sorrarazten, baina beretzat, ez denez guztiok mintzatzen duten hizkuntza, bertzeengandik bereizteko modua da, eta enetzat, berriz, identitate bat emateko modua da azkarragoak izan daitezen eta erosoago egon daitezen bertzeena ere onartzeko".
32. "...alde politikoa, ikastolaren irudia, baina ene ustez gezurretako arrazoi bat da [gurasoek euskara ez jakitea] aitortzen zailagoa den arrazoi bat ezkutatzeko duena, alde politikoa alegia".
33. "Berak zalantzak zeuzkan arrazoi politikoengatik, [...] baina azkenean aldatu zuen [...] mintzatu ginelako, nik uste eragin pixka bat ukan dugula".
34. "...izan ere, euskara irakasleari erraten diodana da lehenbiziko hizkuntza dela ene bizitza osoan aukeratu dudana".
35. "[Galdera]: Ezin al genuke hori egin euskararik gabe? [kultur adierazpeni buruz ari gara][E10]: Ez. [Galdera]: Zergatik? [E10]: Ez, zeren gaur egun gure euskal kultura bizi da eta bizirik dirau euskarari esker [...], bektorea da, gure kulturaren bidea, guztiok batzen gaituena hizkuntza da eta kentzen badugu elkartasun hori galduko dugu, batasun hori".
36. "Ene buruari erraten diot hain identitate azkarra izatea gauza handia dela [...] ez da gogoan sarrarazi didaten zerbait...".
37. "Hiztun izatea edo hizkuntza batekiko zernahi atxikimendu adieraztea komunitate edo elkarrekintza espazio zabalago baten parte izatea edo bertan parte hartzea erran nahi du, eta espazio hori hizkuntza eta hizkuntza jarduerak azalertzeko dutenera ezberdinen bidez definitzen da".
38. "Euskaldun erran nahi duena erran nahi du: euskaraz mintzatzen dena, beregan daramana [porter aditzak bertze adiera batzuk dauzka, sustatu edo sustengatu kasu]..."
39. "...praktika bat, jarduera kolektibo bat objektuekin, "elkarrekin egite bat", ezagutza batzuk eskatzen dituena eta zentzua hartzen duena ari direnek espero dituzten "erantzunei" esker".
40. "Ni europarra naiz, finean zinez munduko hiritarra naiz, europarra sentitzen naiz [...], denbora anitz pasa dut Alemanian, espainiar batekin bizi naiz, mundu osoan lagunak dauzkat, [...] nire semea Euskal Herrian jaio da, baina bera zinez munduko hiritarra da, hara, nik ate zabal-zabal ireki nahi dizkiot".
41. "Uniformizatzen duen mundualizazio baten eta tokikoarekin, lurraldearekin eta historikoa denarekin loturak atxikitze behararen artean adierazi dudana paradoxa horrekiko, ene ustez, gizakiak

nondik datorren jakiteko beharra dauka, nor den, hori da ene ustea, gisa horretara pentsatzen dut [...] enetzat euskara hori aditzera emateko modu bat da”.

42. “...integrazio afera da, [...] ez dugu nahi Fabio hemen haztea eta gero ez izatea bertako sentitzeko aukera...”.

43. “...ez mintzatzea ez da traba, baina mintzatzea abantaila handi bat da”.

44. “...alderdi praktikoak eraman gaitu erabakia hartzera, integrazioagatik eta lanagatik”.

45. “Egia da badela Ikas-bi eredu, kultura bat ematen duena, oinarri bat euskararako, baina nik uste ez dela aski izanen Ikas-biko ikasle gazteak euskaraz mintzatu daitezen”.

46. “...hizkuntza ez da soilik eskolarekin lotua izan behar”.

47. “...ikastolak politika eta independentismoa oroitarazten duen irudi hori dauka [...] eta guk eskola laiko bat nahi dugu mezu politikorik transmititzen ez duena, beraz ongi informatu gara lehenagotik, galderak egin ditugu, baita zuzenean ikastolako irakasleei ere eta konturatu gara [...] ez dagoela mezu politikorik, aurreiritzi bat zen ezbairik gabe iraganeko historian existitu zena”.

48. [E4.2.]: Bada pixka bat lekukoa pasatzea da. [E4.1.]: Hori bera da, bizkortu dadin, berpiztu dadin eta alabek etorkizuneko belaunaldiei geroratzeko aukera izan dezaten, hizkuntza ez dadin eten...”.

49. “...anitez gehiago dira ezaugarri soziala duten eta antolatua diren ekintzak, soziologoek “mugimendu sozialtzak” dauzkatenak”.

50. Frankofonoak gure ikerketan.

BIBLIOGRAFIA

ALAMI, Sophie; DESJEUX, Dominique eta GARABUAU-MOUSSAOUI, Isabelle, 2009. *Les méthodes qualitatives*. Paris, Puf.

ALBER, Alex, 2015. *Sonal version 2.0.51. Mode d'emploi*. Tours, Université F. Rabelais.

ARTETXE, Miren, 2014. “Bertsolaritzaren eragina Lapurdiko bertso-eskoletako gazteen identitatean eta hizkuntza erabileran”, *Bat soziolinguistika aldizkaria*, 92-93, pp. 11- 31.

BERTAUX, Daniel, 1997. *Les récits de vie. Perspectives ethnosociologiques*. Paris, Nathan. BOURDIEU, Pièrre, 1982. *Ce que parler veut dire. L'Économie des échanges linguistiques*. Paris, Fayard.

CENOZ, Jasone. (ed.), 2008. *Teaching through basque: achievements and challenges*. London, Multilingual matters.

COYOS, Jean-Baptiste, 2008. “Hizkuntza politika Ipar Euskal Herrian: Nondik nora? Ibilbidearen azterketa”, *Bat soziolinguistika aldizkaria*, 67 (2), pp. 79-102.

DARMON, Muriel, 2016. *La socialisation. Des domaines et approches*. Paris, Armand Colin. DÍAZ DE RADA, Vidal, 2012. “Ventajas e inconvenientes de la encuesta por internet”, *Papers*, 97(1), pp.193-223.

DLASKE, Kati, BARAKOS, Elisabeth, MOTOBAYASHI, Kyoko eta MCLAUGHLIN, Mireille, 2016. “Languaging the worker: Globalized governmentalities in/of language in peripheral spaces”, *Multilingua*, 35 (4), pp. 345-359.

- DUFF, Patricia A., 2008. "Second language socialization", in Alessandro Duranti, Elinor Ochs eta Bambi B. Schieffelin (eds), *The Handbook of Language Socialization*, pp. 564-586. Malden, Wiley-Blackwell.
- EUSKO JAURLARITZA-GOBIERNO VASCO, 2013. *V. Inkesta Soziolinguistikoa*. Vitoria-Gasteiz, Eusko Jaurlaritzaren argitalpen zerbitzua.
- EUSKO JAURLARITZA, NAFARROAKO GOBERNUA, EUSKARAREN ERAKUNDE PUBLIKOA, 2017. *VI Inkesta Soziolinguistikoa. Iparraldea*. Baiona.
- FASOLD, Ralph, 1995. *The sociolinguistics of Society*. New York, Blackwell Publishers.
- FISHMAN, Joshua, 1991. *Reversing language shift: Theoretical and empirical foundations of assistance to threatened languages*. Clevedon, Multilingual Matters.
- FLOUX, Pierre eta SCHINZ, Olivier, 2003. "Engager son propre goût, entretien autour de la sociologie pragmatique d'Antoine Hennion", *ethnographiques.org*, 3 [sarean], 2016-08-24an kontsultatua, pp. 1-30.
- FOUCAULT, M. (2001). *Dits et écrits II, 1976-1988*. Paris, Gallimard.
- FRIEDMAN, Debra, 2008. "Language socialization and language revitalization", in Alessandro Duranti, Elinor Ochs eta Bambi B. Schieffelin (eds), *The Handbook of Language Socialization*, pp. 631-647. Malden, Wiley-Blackwell.
- GARAT, Maialen eta AIRE, Xan, 2004. *Seaska, 40 urte euskararen alde*. Donostia, Elkar.
- GIDDENS, Anthony, 2012. *La constitution de la société. Éléments de la théorie de la structuration*. Paris, Quadrige.
- HENNION Antoine, 2004. "Une sociologie des attachements. D'une sociologie de la culture à une pragmatique de l'amateur", *Sociétés*, 85, pp. 9-24.
- HENRI-PANABIÈRE, Gaële, 2011. "Élèves en difficultés de parents fortement diplômés", *Sociologie*, 1(4), pp. 457-477.
- HERNÁNDEZ, Jone Miren, 2007. *Euskara, comunidad e identidad. Elementos de transmisión, elementos de transgresión*. Madrid, Ministerio de Cultura.
- JAFFE, Alexandra, 2015. "Defining the new speaker: theoretical perspectives and learner trajectories", *International Journal of the Sociology of Language*, 231, pp. 21-44.
- JONES, Kathryn eta MORRIS, Delyth, 2008. "Language socialization in the home and minority language revitalization in Europe", in Patricia A. Duff eta Nancy H. Hornberger (eds), *Encyclopedia of Language and Education*, pp. 127-143. Berlin, Springer Science+Business Media.

- KASARES, Paula, 2014. *Euskaldun hazi Nafarroan. Euskararen belaunez belaunez jarraipena eta hizkuntza sozializazioa familia euskaldunetan*. Bilbao, Euskaltzaindia.
- LACROIX, Isabelle, 2014. "Valeur symbolique de la langue au Pays basque français et choix de l'école pour les enfants de couples linguistiquement mixtes", *Langage et société*, (1), pp. 67-82.
- MARTÍNEZ DE LUNA, Iñaki, 2012. "Análisis contextual de la revitalización del Euskera en el ámbito familiar", *Revista internacional de filología*, 53, pp. 117-147.
- MARTÍNEZ DE LUNA, Iñaki, ZALBIDE, Mikel, DARQUENNES, Jeroen eta SUBERBIOLA, Pablo, 2014. "The use of Basque in model D schools in the Basque Autonomous Community", *European Journal of Applied Linguistics*, 2 (2), pp. 254-286.
- O'ROURKE, Bernadette eta RAMALLO, Fernando, 2011. "The native-non-native dichotomy in minority language contexts: Comparisons between Irish and Galician", *Language problems & language planning*, 35 (2), pp. 139-159.
- O'ROURKE, Bernadette, PUJOLAR, Joan, eta RAMALLO, Fernando, 2015, "New speakers of minority languages: the challenging opportunity - foreword", *International Journal of the Sociology of Language*, 231, pp. 1-20.
- OCHS, Elinor eta SCHIEFFELIN, Bambi, 2008. "Language socialization: An historical overview", in Nancy. H. Hornberger (ed.), *Encyclopedia of language and education*, pp. 2580-2594. Springer US.
- ORTEGA, Ane, AMORRORTU, Estibaliz, GOIRIGOLZARRI, Jone eta URLA, Jacqueline, 2016. *Euskal hiztun berriak: esperientziak, jarrerak eta identitateak*. Bilbao, Deustuko Unibertsitatea.
- ORTEGA, Ane, URLA, Jacqueline, AMORRORTU, Estibaliz, GOIRIGOLZARRI, Jone eta URANGA, Belen, 2015. "Linguistic identity among new speakers of basque", *International Journal of the Sociology of Language*, 231, pp. 85-105.
- PAILLE, Pierre eta MUCCHIELLI, Alex, 2008. *L'analyse qualitative en sciences humaines et sociales*. Paris, Armand Colin.
- PARIZOT, Isabelle, 2008, "L'enquête par questionnaire", in Serge Paugan (ed), *L'enquête sociologique*, pp. 92-113. Paris, PUF.
- PUJOLAR, Joan, PUIGDEVALL, Maite, 2015. "Linguistic mudes: how to become a new speaker in Catalonia", *International Journal of the Sociology of Language*, 231, pp. 167-187.
- SCHIEFFELIN, Bambi B., WOOLARD, Kathryn A. eta KROSKRITY, Paul V. (éds.), 1998. *Language ideologies: Practice and theory*. Oxford University Press.

- SCHIEFFELIN, Bambi eta OCHS, Elinor, 2008. "The theory of language socialization", in Alessandro Duranti, Elinor Ochs eta Bambi B. Schieffelin (eds), *The Handbook of Language Socialization*, pp. 1-21. Malden, Wiley-Blackwell.
- URLA, Jacqueline, 2012. *Reclaiming Basque: Language, Nation, and Cultural Activism*. University of Nevada Press.
- ZALBIDE, Mikel, GARDNER, Nicholas, ERIZE, Xabier, eta AZURMENDI, Maria Jose, 2006. "The future of Basque in RLS perspective", in Maria Jose Azurmendi eta Iñaki Martínez de Luna (éds.), *The case of Basque: past, present and future*, pp. 117-139. Andoain, Soziolinguistika Klusterra.